

מקומו של רהב"ח ושוב אינו ענין לחכם שאסר אין חברו רשאי להתיר כי בודאי חכם יכול להורות במקומו שלא כחכם במקום אחר.

ו

והדבר הרביעי, שאם אומר לחכם מראש שרוצה לשאול גם מחכמים אחרים אין בו משום חכם שאסר אין חברו רשאי להתיר. זה נגזר מהקודם, כי לא מבעי שאין כאן משום כבודו של הראשון שהרי סבר וקיבל ומחל על כבודו ואילו נפגע ממה שהשואל רוצה לשאול גם מאחרים היה יכול לסרב להשיב, אלא גם לפי הטעם דשויה חתיכה דאיסורא הרי גלוי לפנינו שהשואל אינו סומך על הראשון בלבד ולא שויה איסורא אנפשיה. ולע"ד דומה להוראה שנשאל לפנייהם בבית המדרש שאז לא איכפת לן אם הקדים הראשון להורות ואפילו אם חברו מתמהמה להורות עד לאחר שעה או למחרת וכמו שמוכח מנפקו שיפורי בזה אחר זה, ומה שכתבו הראשונים שבאה השאלה לפנייהם ביחד ונחלקו זה עם זה עכ"ל הנמוקי יוסף, דברו בהוה אבל הוא הדין אם נשאלו כאחד ולא ראו זה את זה כלל וכגון שהשואל שלח שליחים לשאול מכמה חכמים בבת אחת דזיל בתר טעמא שכתב הנמוקי יוסף עצמו כמו שהבאתי למעלה וכאן לא גמר בלבו לעשות כאחד מהם, וכיון שאומר מראש שעתיד לשאול גם מאחרים הוי כאילו שאל מכולם כאחד. ואפילו יש בדבר ספק מצטרף לשאר ספקות ולקולא, ושוב דנים לפי הרוב או לפי הגדול או בדאורייתא להחמיר וכו' עיין בהוראות איסור והיתר ביוורה דעה סוף סימן רמ"ב.

יהודה הרצל הנקין

אוסר תחילה הווי שוינהו אנפשיהו חתיכה דאיסורא ולא היה חכם שני יכול להתיר להם, אבל לעולם מי שאינו מקובל על הצבור ולא נשאל מהם אינו יכול לאסור להם והם מעשים בכל יום. ובעיקר הוכחתו עיין בתוספות דבנו אלחנן שתרץ שהוראה נשאלה לפנייהם בבית המדרש ביחד עכ"ל וכזה גם באור זרוע וברא"ש ונמוקי יוסף ואלמא שפיר נשאלו עליה, וממילא גם בזה אחר זה יש לפרש שמירי בנשאלו.

ולולא שהראשונים לא תרצו כן לע"ד מעיקרא ליכא קושיא, כי יש להבין ענין השיפורי שהם שליחים התוקעין בשופר כדי שהצבור יקשיבו להודעתם והוא ענין של שררה, ומה ענינם של ב' שיפורי חלוקים במקום אחד והא איכא לא תתגודדו. ברם ז"ל הגמרא בעבודה זרה דף מ' עמוד א', ההוא ארבא דצחנתא דאתי לסיכרא פי' ספינה מלאה דגים קטנים למכירה הגיעה למקום בשם סיכרא שהוא על יד מחוזא מקומו של רבא, נפק ר' הונא בר חיננא וחזי ביה קלפי ושרי עכ"ל כי כיון שרהב"ח גר בסיכרא וכן ראיתי בספר אחד לכן נפק לבדקם. ועל כרחק שר' הונא בר חיננא לא גר במחוזא שהרי בדף נ"ז עמוד א' בהוה עובדא דהוה במחוזא שעכו"ם שכשך ביין שרייה רבא לזבונא לעובדי כוכבים, איפליג עליה רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן נפקו שיפורי דרבא ושרו ונפקו שיפורי דרב הונא בר חיננא ור"ה בר דר"נ ואסרו ופרש"י ולא היו אצלו בעיר להתוכח עמו עכ"ל וקשה היכן היו וגם תימה שאם לא היו בעיר היאך נפקו שיפורי בשמם וכן הקשה הריטב"א, אלא שיפורי דרבא יצאו במחוזא מקומו של רבא ושיפורי דרב הונא בר חיננא יצאו בסיכרא

סימן ט

כוונה במצוות בין אדם לחבירו

לקיים ביומו תתן שכרו, לא בארת למאי נפקא מינה והלא אם שילם משכורת שוב אינו חייב לשלם ופקע העשה וכן אם הלביש הערום בלא כוונה למצוה עדיין העני מלובש לפנינו ואין חובב להלבישו שנית. ואולי התכוונת לנתינת צדקה כשיש הרבה עניים, שלפי

ומה ששאלת עוד האם אדם יוצא ידי מצוות בין אדם לחברו כשאינו מתכוון למצוה או שמא למאן דאמר מצוות צריכות כוונה אינו יוצא אפילו בדיעבד וכגון ששילם משכורת לשם צדק חברתי או משום מוסר טבעי או משום החוק האזרחי ולא התכוון

במסכת ברכות דף י"ב עמוד א' בד"ה אמנם שחילק בין מצות מעשיות כמו נטילת לולב שעשייתן הן ככוונת מצוה לבין מצוות התלויות בדבור שאם לא התכוון לא עשה כלום. והאחרונים הקשו על סוף דבריו ותרצו ועיין בשדי חמד מערכת המ"ם כלל ע' אבל מה שכתב שבמצוות מעשיות אין צריכים כוונה כן נראה גם ברמב"ם בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' כמו שפרש במגיד משנה ועיין בספר בני ציון חלק ב' סימן ס' אות ג' שדייק כן בגמרא. ולפי זה מצוות בין אדם לחברו התלויות במעשה אינן צריכות כוונה, וכל שכן במשלם שכר שכיר ומלביש ערומים ונותן צדקה שמעשיו השאירו רושם ועדיפא מנטילת לולב כמו שחילק בספר מלא הרועים בערך מצות צריכות כוונה אות ט' והובא בשדי חמד שם כלל ס"ז.

יהודה הרצל הנקין

ההלכה מצוה מן המוכרח לתת עד חומש ולא יותר ואם נתן חומש בלי כוונה למצוה שמא לא עלה לו ומצוה לתת עוד חומש בכוונה למצוה, אך שעור זה הוא מדרבנן כי מדאורייתא יוצא בשלישית השקל ומסתבר שבדרבנן יוצא גם בלי כוונה. וכל שכן במעשר כספים שאינו אלא מנהג אם התבאר לו למפרע שהיה מותר לשלם חלק מחובותיו מכספי מעשר ולא התכוון לכך בשעה ששילם נראה שמכל מקום יכול לנכות תשלומים שכבר שילם מחיוב המעשר, ולפי זה הרבה אנשים מקיימים מעשר כספים בדיעבד בלא יודעין.

בעיקר השאלה עיין בספר כלי חמדה פרשת כי תצא עמודים רכ"ח-רל"א שלא מצא מבואר בשום מקום שלמאן דאמר מצוות צריכות כוונה שיהיה חילוק בין מצוות שבין אדם למקום למצוות שבין אדם לחברו. אמנם עיין ברבנו יונה שעל הרי"ף

סימן י

ביאור "שיאמרו לך על ימין שהוא ימין"

ב"ה, כ"ז אדרא' תשנ"ה
לרב אחד

עכ"ל ונמצא שבמה שמפורש בתורה אין לסור אחר טעותם ואילו הספרי מיירי במה שאינו מפורש בתורה.

איני מכיר חילוק זה כי אטו משה לא צוה באותו יום גם תורה שבעל פה, אבל נראה לפרש בדרך של כבודו בשינוי קצת שהכוונה היא לסוף הפסוק ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם עכ"ל שאין לשמוע לסנהדרין אם יטעו להורות לעבוד ע"ז וכמו שמפורש בכתוב לגבי נביא שמצוה לשמוע אליו זולת אם צוה לעבוד ע"ז, ובספר עלי תמר על הירושלמי שם בד"ה ת"ל ללכת כתב בדומה לזה והביא מן הכתוב בפרשת ראה פרק י"ג והנביא הוא וגו' להדיחך מן הדרך אשר צוה ה' אליך ללכת בה עכ"ל עיי"ש. מה שאין כן לחלק בין מפורש בתורה לאינו מפורש אדרבה הצדוקים מורים לפי פשט התורה בכמה ענינים נגד קבלת חז"ל וכי נאמר שאסור לקבל הוראות הסנהדרין ושיש ללכת אחרי הצדוקים במה

בעקבות הרצאתו המאלפת בסתירה בין הספרי לירושלמי בלא תסור, שבירושלמי במסכת הוריות פרק א' משנה א' הביאו ברייתא תלמוד לומר ללכת ימין ושמאל שיאמרו לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל עכ"ל והמלה ללכת אינה כתובה בפרשת שופטים, ובשו"ת מלמד להועיל חלק ג' סימן פ"ב נדחק שכוונת הירושלמי היא לדרוש אם למסורת של המלה "לך" שבכתוב יגידו לך וגו' בציר"ה תחת הלמ"ד. וכבודו תרץ באופן אחר שהכוונה היא לפרשת כי תבוא פרק כ"ח לא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם עכ"ל שהמלה ללכת מופיעה שם בהדיא, ופרש שהירושלמי מיירי במה שמפורש בתורה כלשון משה רבנו ע"ה אשר אנכי מצוה וגו'